

DEN, KDY VZNIKLO ČESKOSLOVENSKO (28. říjen 1918)

AKTIVITA: VZNIK ČSR STARÉ JISTOTY A NOVÁ OČEKÁVÁNÍ?

Anotace:	Aktivita vede žáky k zamyšlení nad okamžikem proměny situace, rolí a postavení jednotlivých skupin obyvatel, které se po roce 1918 objevily v novém státu. Pomocí práce s textem Ústavy z roku 1920 a vybranými právními normami žáci zjistí očekávání a představy ze vzniku první republiky. Vzhledem ke složitosti společenské struktury aktivita také pracuje s pojmem rovnosti. Žáci tak díky aktivitě dokáží na pozadí velkých dějin pochopit jednotlivé osobní příběhy a rozpoznávat emoce s nimi spojené.
Vzdělávací oblasti a obsahové vzdělávací okruhy:	ZV a GV: člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace
Průřezová témata:	ZV a GV: OSV, VDO (ZŠ) OV: OVDS
Klíčové kompetence:	ZV a GV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské OV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí
Doporučený věk:	13+
Cíle:	Žáci: <ul style="list-style-type: none"> ▪ umí pojmenovat jednotlivé skupiny, které tvořily obyvatelstvo ČSR ▪ uvědomují si, podle jakých kritérií lze ve společnosti hledat rozdíly ▪ jsou schopni pochopit historický okamžik jako osobní situaci a pojmenovat emoce s ním spojené ▪ pracují s textem Ústavní listiny Československé republiky z roku 1920
Délka:	45 min.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PRACOVNÍ LIST ▪ MATERIÁL – Ústavní listina Československé republiky ▪ psací potřeby
Postup:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vyzveme žáky, aby uvedli, jaké skupiny obyvatel se ocitly v nově zakládaném Československu. Pro pomoc v tomto kroku je možné na tabuli napsat různá hlediska toho, jak rozdělovat společnost. (POZNÁMKA: demografická struktura: věk, pohlaví, produktivita; etnická

a národnostní struktura: národy, národnosti; profesní: zaměstnanec, podnikatel, úředník, různá povolání; socioekonomická; mocenská; prostorová: město, vesnice, centrum, periferie.)

2. Následuje **projekce filmu**.
3. Po projekci filmu pokračují žáci další částí pracovního listu, do které vyplňují očekávání jednotlivých skupin a jejich emoce spojené se vznikem ČSR.
4. Následuje prezentace výsledků práce jednotlivých skupin a diskuse nad důvody toho, proč měly jednotlivé skupiny důvod cítit se tak, jak žáci předpokládají, že se cítily. Ptáme se vzhledem k filmu a faktům, která v něm zazněla.
5. Rozdáme každému žákovi **MATERIÁL** (úryvky z Ústavy z roku 1920). Diskutujeme o tom, jestli texty souvisejí s pocity a očekávaními jednotlivých skupin tak, jak je žáci objevili.

Reflexe:

Diskutujeme se žáky o následujících otázkách: Jaká konkrétní opatření by musel nový stát udělat, aby dokázal naplnit očekávání všech skupin svých nových obyvatel? Z jakých historických pramenů můžete zjistit, jestli se stát tato očekávání skutečně pokoušel naplnit? Povedlo se to? Do jaké míry? Byli si všichni obyvatelé v československé společnosti rovni? Při diskusi využíváme předpokladu, že žáci vědí, jaký osud nově vzniklé Československo postihl.

Zkušenosti z praxe:

Aktivitu jsem realizoval se žáky 9. ročníku ZŠ. Protože jsme letos probírali vznik ČSR a zároveň slavili 100. výročí jejího založení, měli tuto etapu žáci v dobré paměti. Byli schopni poměrně přesně uvést jednotlivé skupiny obyvatelstva, které se ocitly v nově vznikajícím Československu. Nejvíce poznámeček vzbudili Němci a Rakušané coby příslušníci dřívějších dominantních struktur Rakouska-Uherska. Klíčovou otázkou se stalo pochopení aktivit zahraničního exilu směřujících k vytvoření samostatného Československa a změna postojů domácích politiků po začátku 1. světové války.

Osobně se mi osvědčila metoda „jednoho slova“, žáci byli schopni vymyslet nápaditou a pestrou řadu slov, která vystihovala danou situaci. Velkou diskusi jsme vedli i o ústavě nového státu a právech jednotlivých skupin obyvatelstva a výsledkem bylo, že práva jednotlivých skupin byla chráněna velmi dobře.

Vzhledem k rodinné vazbě jedné žákyně na Německo se v průběhu hodiny odehrála emocionálně vypjatá diskuse o tom, jestli by nebylo lepší, aby Československo jako samostatný stát nevzniklo a jeho území se přičlenilo k Německu nebo zůstalo součástí nástupnického Rakouska.

Luboš Vayhel, ZŠ Praha - Lipence

PRACOVNÍ LIST 1

Československá společnost v letech 1918–1939

podle věku	podle národnosti	podle povolání	podle majetku a příjmu	podle vzdělání	podle moci	podle místa
------------	------------------	----------------	---------------------------	----------------	------------	-------------

Kdo?	Co očekává?	Jak se cítí?

Ústavní listina Československé republiky

(Výňatky z textu)

My, národ Československý, chtějíc upevniti dokonalou jednotu národa, zavésti spravedlivé řády v republice, zajistiti pokojný rozvoj domoviny československé, prospěti obecnému blahu všech občanů tohoto státu a zabezpečiti požehnání svobody příštím pokolením, přijali jsme ve svém Národním shromáždění dne 29. února 1920 ústavu pro Československou republiku, jejíž znění následuje.

Při tom my, národ Československý, prohlašujeme, že chceme usilovati, aby tato ústava i všechny zákony naší země prováděny byly v duchu našich dějin stejně jako v duchu moderních zásad, obsažených v hesle sebeurčení; neboť chceme se přičleniti do společnosti národů jako člen vzdělaný, mírumilovný, demokratický a pokrokový.

§ 106

(1) Výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají.

(2) Všichni obyvatelé republiky Československé požívají v stejných mezích jako státní občané této republiky na jejím území plné a naprosté ochrany svého života i své svobody nehledíc k tomu, jakého jsou původu, státní příslušnosti, jazyka, rasy nebo náboženství. Úchytky od této zásady jsou přípustny jen, pokud právo mezinárodní dovoluje.

§ 108

(1) Každý státní občan československý může se usazovati na kterémkoli místě Československé republiky, nabývati tam nemovitosti a vykonávati výdělkovou činnost v mezích všeobecných právních ustanovení.

§ 128

(1) Všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství.

(2) Rozdíl v náboženství, víře, vyznání a jazyku není žádnému státnímu občanu republiky Československé v mezích všeobecných zákonů na závalu, zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, k úřadům a hodnostem, aneb pokud jde o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.

(3) Státní občané republiky Československé mohou v mezích všeobecných zákonů volně užívatí jakéhokoli jazyka ve stycích soukromých a obchodních, ve věcech týkajících se náboženství, v tisku a jakýchkoli publikacích nebo ve veřejných shromážděních lidu.

§ 2

Soudy, úřady a orgány republiky, jichž působnost vztahuje se na okres soudní, v němž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 procent státních občanů téhož, však jiného jazyka než československého, jsou ve všech věcech, jichž vyřízení náleží jim na základě toho, že působnost jich vztahuje se na tento okres, povinny přijímati od příslušníků jazyka této menšiny podání v témž jazyku a vydati vyřízení těchto podání nejen v jazyku československém, nýbrž i v jazyku podání.

§ 5

Vyučování ve všech školách, zřízených pro příslušníky národních menšin, děje se jejich jazykem, rovněž kulturní instituce pro ně zřízené spravují se tímto jazykem.

Zákon 122/1920 Sb., podle § 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé

Zdroj: zákon 121/1920 Sb. Ústavní listina Československé republiky